

Instagram: stela_knjige

Facebook: stela

www.stelaknjige.rs

NASLOV ORIGINALA

Louis Bayard
The Pale Blue Eye

Copyright © 2006 by Louis Bayard. All rights reserved. Printed in the United States of America. Published by arrangement with HarperCollins *Publishers*.
Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2022

ZA IZDAVAČA

Marko Sabovljević

UREDNIK

Marina Sabovljević

LEKTURA I KOREKTURA

Nataša Ninković

DIZAJN KORICA

Siniša Subotić

SLOG I PRELOM

Studio Znak

ŠTAMPA

Alpha print, Zemun

TIRAŽ

1.000

IZDAVAČ

Publik praktikum, imprint Stela
Dobrovoljačka 10/I, Zemun
office@publikpraktikum.rs
011/4202 544; 011/4202 545

GODINA IZDANJA

2022

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući foto-kopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

Kroz oči Alana Poa

LUIS BEJARD

Preveo sa engleskog
Boban Jakovljević

Stela

RECENZIJE

„Luis Bajard, koji je izveo majstorski trik opisujući zrelo doba Malog Tima u *Gospodinu Timotiju*, s Čarlsa Dikensa prelazi na Poa s neusiljenom oštroumnosti. Zadržava uverljiv ton devetnaestog veka, mada detektiv deluje neodoljivo savremeno, uspešno uključivši ekscentričnog Poa. Genijalno i prožeto dubokim poznavanjem Poovog života i dela.”

Entertainment Weekly

„Još jedno književno remek-delo. Na kraju romana, čitalac može poželeti da krene ispočetka.”

Kirkus Reviews

„Remek-delo. Napet i upečatljiv roman. Ovaj predивно napisani triler je za koplje iznad drugih skorijih pokušaja stvaranja fiktivne verzije Poa.”

Publishers Weekly

„Zapanjujuće inteligentno i posvećeno nesentimentalno. Deluje kao izgubljeni klasik. Bajard oživljava istorijsku fikciju prenoseći atmosferu devetnaestog veka kao da ju je upoznao iz prve ruke.”

New York Times Book Review

„Bajardu zaista može da služi na čast što uspeva ne samo da prenese hladni i čemerni milje s mračnom atmosferom dostojnom njegovog slavnog junaka već i to što sam Po tako uverljivo oživljava na stranicama ovog romana.”

Washington Post

„Vešto ubacuje Poa u zadržavajuću misteriju dostojnu onoga ko ga je nadahnuo.”

USA Today

„Vrhunski izvedena studija karaktera, maštovito gotička i ubedljiva.”

Miami Herald

„Opisujući strogi vojnički život i prirodna čuda doline Hadson, ova misterija smeštena u devetnaesti vek metodično obrađuje osumnjičene, motive i tragove koji izmiču i krivudaju kao sam Hadson. Dodatni šarm romanu daje piščeva lirska veština i povremeno ubacivanje spletki iz Vest Pointa.”

Library Journal

„Nepredvidiva, oštroumna misterija. Bajard genijalno ubacuje motive iz Poovog života izazivajući ushićenje čitaoca.”

New York Observer

„Bajard je preneo elegantni spisateljski stil tog doba, ali ne nauštrb svog majstorskog osećaja za ritam i napetost. Ovo je vrhunski kriminalistički roman.”

Historical Novels Review

Za A. Dž.

**Tuga za mrtvima jedina je tuga s kojom
odbijamo da se rastanemo.**

WOŠINGTON IRVING
Rural Funerals

Među divotama čerkeskog gaja,
Uz potok sakriven oblaka velom,
Prošaran prahom mesečeva sjaja
Atine deve svojim gipkim telom
Klanjaju smerno, ne čuje se graja.
Tu Leonor nežnu, s dušom svelom
Nađoh gde krikom oblak razdvaja.
Izmučen, predah se dušom celom
Devi sa očima plavoga sjaja
Zloduhu s očima plavoga sjaja.

Poslednja volja Gasa Landora

19. april 1831

Za dva ili tri sata... Pa, teško je reći... Za tri sata sigurno, ili za najviše četiri sata... Recimo, za četiri sata, biću mrtav.

Pominjem to, jer to stvarima daje određenu perspektivu. Moji prsti su mi, na primer, postali zanimljivi u poslednje vreme. Kao i najniža letvica u venecijaneru, malo je iskošena. A s druge strane prozora, jedan izdanak glicinije odvojio se od glavne stabljike i klata se kao omča vešala. To dosad nisam primećivao. I još nešto: u ovom trenutku prošlost navaljuje sa svom silinom sadašnjosti. Zar oko mene nisu počeli da se okupljaju svi ljudi koje sam poznavao? Pitam se: kako to da se ne sudaraju glavama? Kraj ognjišta je većnik iz Hadson Parka. Pored njega je moja žena u svojoj kecelji, skuplja pepeo u konzervu. A ko je to posmatra? Niko drugi do moj stari njufaundlendski pas. Dalje niz hodnik: moja majka koja nikad nije kročila u ovu kuću i koja je umrla pre moje dvanaeste godine, pegla mi nedeljno odelo.

Jedna stvar je čudna kod mojih posetilaca: niko ni sa kim ne progovara ni reči. Vlada neka veoma stroga etikecija čija pravila ne uspevam da shvatim.

Ali moram reći da ta pravila ne poštuju svi. Poslednjih sat vremena čovek po imenu Klodijus Fut ne prestaje da mi priča, probi mi uši. Uhapsio sam ga pre petnaest godina zbog pljačke ročesterske pošte. Golema nepravda: imao je tri svedoka koji su se kleli da je u to vreme pljačkao baltimorsku poštu. Svojski se ražestio zbog toga, zbrisao je iz grada plativši kauciju, vratio se

posle šest meseci izbezumljen od kolere i bacio se pod kočiju. Pričao je sve dok ga smrt nije odnela. I sad priča.

O, stvarno je gužva, da znate. U zavisnosti od mog raspoloženja, u zavisnosti od ugla pod kojim sunce dopire kroz prozor salona, mogu da im se pridružim ili da im se ne pridružim. Ima trenutaka, priznajem, kad poželim da imam više kontakta sa živima, ali ovih dana sve je teže doći do njih. Petsi više uopšte ne svraća. Profesor Paupau je otišao u Havanu da meri glave... a što se tiče *njega*, pa, zašto bih ga zvao da se vrati? Mogu samo da ga prizovem u mislima i čim to učinim, ponovo kreću svi stari razgovori. Na primer, ono veče koje smo proveli raspravljajući o duši. Nisam bio ubeđen da je imam, a on jeste. Možda bi bilo zabavno slušati kako priča o tome da nije bio tako užasno odlučan. Ali, opet, niko me nikad nije toliko pritiskao po tom pitanju, čak ni moj rođeni otac (putujući prezviterijanac, previše zauzet dušama svoje pastve da bi mojoj posvetio mnogo pažnje). Uporno sam mu govorio: „Pa, dobro, možda si u pravu.” To ga je samo još više jedilo. Rekao bi mi da samo odlažem odgovor na to pitanje iščekujući empirijsku potvrdu. A ja bih pitao: „U odsustvu takve potvrde, šta drugo mogu da kažem, osim 'Možda si u pravu'?” I sve tako ukруг, dok jednog dana nije rekao: „Gospodine Landore, doći će čas kad će se vaša duša osvrnuti i stati pred vas na najempiričniji mogući način – a to će biti čas kad će vas napustiti. Pokušaćete da je zadržite, ali uzalud! Pogledajte sad kako joj niču orlovska krila, dok se sprema da odleti u azijska gnezda.”

Pa, takav vam je on, zanesenjak. Razmetljivac, ako baš morate da znate. Lično sam uvek više voleo činjenice od metafizike. Dobre, stare, čvrste činjenice, punu porciju. Upravo će činjenice i zaključci činiti okosnicu ove priče. Baš kao što su činile okosnicu mog života.

Jedne noći, punih godinu dana otkako sam se penzionisao, ćerka me je čula kako govorim u snu. Ušla je i zatekla me kako

ispitujem osumnjičenog koji je umro pre dvadeset godina. *Dokazi su neumoljivi*, ponavljao sam. *To vam je jasno, gospodine Pirse*. Taj tip, konkretno, isekao je leš svoje žene i komadima nahranio čopor pasa čuvara jednog skladišta u Beteriju. U mom snu oči su mu crvene od srama; strašno se kaje što mi oduzima vreme. Sećam se kako mu govorim: *Da nije bilo vas, na vašem mestu bi se našao neko drugi*.

Pa, *taj* san me je naterao da shvatim: karijera se ne može ostaviti za sobom. Možete umaći u Hadson Hajlends, možete se skrivati iza knjiga i šifara i štapova za hodanje... Vaš posao će doći i naći vas.

Mogao sam pobeći. Malo dalje u divljinu. Mogao sam to da uradim. Iskreno, nemam pojma kako sam dozvolio da budem namamljen nazad, iako ponekad verujem da se to desilo, sve to, kako bismo našli jedan drugog, on i ja.

Ali nema svrhe nagađati. Treba da ispričam priču, da položim račune za neke živote. A pošto su mi ti životi umnogome bili bliski, tamo gde je bilo potrebno, ustupio sam mesto drugim govornicima, posebno mom mladom prijatelju. On je istinski duh iza ove istorije i kad god pokušam da zamislim ko će je prvi pročitati, on je taj koji se pojavljuje. *Njegovi* prsti prate redove i stupce, *njegove* oči kopaju po mojim ranama.

O, znam: ne možemo birati ko će nas čitati. I tako nam ne preostaje ništa drugo do da potražimo utehu u pomisli na neznanca – još nerođenog, koliko znam – koji će naći ove redove. Tebi, Čitaoče moj, posvećujem ovu pripovest.

I tako sam postao sopstveni čitalac. Poslednji put. Da li biste ubacili još jednu cepanicu u vatru, većniče Hante?

I tako priča počinje ispočetka.

Pripovest Gasa Landora

1

Moje profesionalno bavljenje slučajem Vest Pointa počelo je ujutru, dvadeset šestog oktobra 1830. Toga dana sam bio u svojoj uobičajenoj šetnji, mada malo kasnije nego inače, u brdima oko Batermilk Folsa. Sećam se da je bilo miholjsko leto. Iz lišća je izbijala prava vrelina, čak i iz opalog, a ta vrelina mi je grejala tabane i pozlaćivala izmaglicu što je obavijala seoske kuće. Šetao sam se sam, koračajući vencem brda. Čula se samo škripa mojih čizama, lavež psa Dolf van Korlera i, pretpostavljam, moje sopstveno disanje, jer sam se toga dana popeo prilično visoko. Bio sam se uputio ka granitnom rtu koji meštani zovu Sedrahovom petom i upravo sam bio obavio ruke oko jedne topole, spremajući se za poslednji uspon, kad sam začuo zov horne kako se razleže nekoliko milja ka severu.

Bio je to zvuk koji sam čuo i ranije, teško je živeti u blizini Akademije i *ne* čuti ga, ali tog jutra od njega mi je nekako čudno zabrujalo u ušima. Prvi put sam počeo da razmišljam o njemu. Kako to da zvuk horne može da dopre toliko daleko? To ne spada u pitanja kojima se inače bavim. Ne bih te ni zamarao time da to donekle ne pokazuje u kakvom sam mentalnom stanju bio. Vidiš, običnim danima ne bih razmišljao o hornama. Ne bih se vratio ne stigavši do vrha i ne bi mi trebalo toliko vremena da spazim tragove točkova.

Dva kolotraga, svaki dubine nekoliko centimetara. Video sam ih krivudajući ka kući, ali pomešano s drugim prizorima:

cvetom astre i klinastim jatom gusaka u letu. Slike u mojoj glavi su se mešale jedna s drugom, pa sam samo napola obratio pažnju na te tragove točkova i uopšte nisam (a to ne liči na mene) ispratio uzročno-posledični lanac. Otud moje iznenađenje što sam, kad sam savladao greben brda, na popločanoj verandi pred mojom kućom ugledao laku kočiju u koju je bio upregnut crn at.

Dizgine je držao mlad artiljerac, ali moj pogled, svikao da prepozna nečiji položaj, već je bio privukao muškarac koji se oslanjao na kočiju. U punoj uniformi, pozirao je kao za portret. Ukrašen zlatom od glave do pete, s pozlaćenom dugmadi i gajtanom na visokoj kapi i s pozlaćenom drškom mača. Zasenio je Sunce, tako mi je izgledao, a tok misli mi je bio takav da sam se zapitao da ga nije *stvorio* zvuk one horne. Na kraju krajeva, čuo sam tu muziku. I onda se pojavio taj čovek. Deo mene se već tad, to mi je jasno, polako *opuštao*, kao kad stisak pesnice olabavi i ona se razdvoji na delove koji je čine: prste i dlan.

Imao sam bar jednu prednost: oficir nije imao pojma da sam tu. Lenja atmosfera toga dana uspela je da se prenese i na njega. Oslonio se na konja i igrao se uzdama, mašući njima napred-nazad kao da prati doratovo mahanje repom. Oči su mu bile poluzatvorene, a glava mu se klatila na svojoj stabljici...

Mogli smo tako da nastavimo još neko vreme, ja kao posmatrač, a on kao predmet posmatranja, da nas nije prekinuo neko treći. Jedna krava. Krupna, nehatna lotalica. Izašla je iz javorovog čestara preživajući šaku deteline. Ta krava je odmah počela da obilazi oko kočije s iznenađujućom taktičnošću. Kao da je pretpostavila da mladi oficir mora imati dobar razlog da nas uznemiri. Taj isti oficir zakoračio je unazad kao da se sprema za juriš, a šaka mu se nervozno spustila pravo na dršku mača. Pretpostavljam da me je opasnost od pokolja (čijeg?) konačno naterala u pokret, te sam se spustio niz brdo dugačkim razigranim korakom, dovikujući usput.

„Ona se zove Hagar!”

Taj oficir je bio previše dobro uvežban da bi se naglo okrenuo. U kratkim razmacima je prema meni usmerio prvo glavu, a onda, postepeno, i ostatak tela.

„Bar se odaziva na to ime”, kazao sam. „Stigla je ovamo koji dan posle mene. Nije mi rekla kako se zove, pa sam ja morao da je krstim.”

Uspeo je da obrazuje nešto nalik osmehu. Rekao je: „Lepa životinja, gospodine.”

„Republikanska krava. Dolazi kad hoće, a tako i odlazi. Nemamo nikakvih obaveza jedno prema drugom.”

„Da. To ste... Mislim se, kad bi...”

„Kad bi samo sve žene bile takve, znam.”

Taj mladi čovek i nije bio tako mlad kao što sam mislio. Koliko sam mogao da zaključim, još koja godina ga je delila od četrdesete. Bio je samo deceniju mlađi od mene, a i dalje je bio nečiji potrčko. Ali to je bilo ono u čemu je najbolji. Stajao je preda mnom, prav kao strela.

„Vi ste Ogastus Landor, gospodine?”, upitao je.

„Jesam.”

„Poručnik Medouz, vama na usluzi.”

„Drago mi je.”

Pročistio je grlo, dvaput, to mu je bila navika. „Gospodine, došao sam da vas izvestim da načelnik Tejer zahteva sastanak s vama.”

„Kakva bi bila priroda tog sastanka?”, upitao sam.

„Nije mi dozvoljeno da kažem, gospodine.”

„Ne, naravno da nije. Je li to neka profesionalna stvar?”

„Nije mi dozvoljeno...”

„Smem li onda pitati kad taj sastanak treba da bude?”

„Odmah, gospodine. Ako ste vi voljni.”

Priznajem. Lepota toga dana mi nikad nije bila jasnija nego u tom trenutku. Ta neobična zadimljenost vazduha tako retka u kasnom oktobru. *Izmaglica* što je u pramenovima obavijala

vrhove brda. Čuo se detlić kako na javoru papiraste kore otkucava šifru. *Ostani.*

Pokazao sam ka vratima svoje kuće štapom za hodanje. „Sigurni ste da ne želite da vam spravim kafu, poručniče?”

„Ne, hvala, gospodine.”

„Imam nešto šunke za prženje ako ste...”

„Ne, jeo sam. Hvala vam.”

Okrenuo sam se. Zakoračio sam prema kući.

„Ovamo sam došao zbog svog zdravlja, poručniče.”

„Izvinite?”

„Moj lekar mi je rekao da mi je to jedina šansa da doživim duboku starost. Morao sam da se popnem ovamo *gore*. U brda. Napusti grad, rekao mi je.”

„Mmm.”

Taj monotoni pogled njegovih smeđih očiju. Taj pljosnati beli nos.

„I evo me ovde”, nastavio sam. „Oličenje zdravlja.”

Klimnuo je glavom.

„Pitam se da li se slažete sa mnom, poručniče, da je zdravlje precejeno?”

„Ne bih mogao reći. Možda ste u pravu, gospodine.”

„Jeste li završili Akademiju, poručniče?”

„Ne, gospodine.”

„O, znači, napredovali ste na teži način. Do svog čina, mislim, je li tako?”

„Da, svakako.”

„Ni ja nisam studirao”, rekao sam. „Uvidevši da ne osećam naročitu sklonost ka sveštničkom poslu, kakva je bila svrha da se školujem? Tako je moj otac razmišljao – tako su razmišljali svi očevi u to vreme.”

„Razumem.”

Valja znati ovo: pravila saslušanja ne važe za obične razgovore. U običnom razgovoru, osoba koja govori je *slabija* od one

koja ćuti. Ali ja tada nisam bio dovoljno jak da bih se ponašao drugačije. I zato sam šutnuo točak lake kočije.

„Veoma otmeno prevozno sredstvo”, rekao sam, „da biste dovezli samo jednog čoveka.”

„Jedino to je bilo na raspolaganju, gospodine. A nismo znali posedujete li sopstvenog konja.”

„A šta ako odlučim da ne pođem, poručniče?”

„Da li ćete poći, ili ne, gospodine Landore, vaša je stvar. Jer vi ste civilno lice, a ovo je slobodna zemlja.”

Slobodna zemlja, tako je rekao.

Tu je bila moja zemlja. Hagar, dva-tri koraka desno od mene. Vrata moje kućice, i dalje malo otškrinuta, kako sam ih ostavio. Unutra: kolekcija šifara, upravo pristigla iz pošte, i limenka hladne kafe, i venecijaneri žalosnog izgleda, i niska suvih breskvi i, okačeno u niši iznad kamina, nojevo jaje koje mi je pre mnogo godina poklonio jedan trgovac začinima iz Četvrte izborne jedinice. A pozadi: moj konj, stariji čilaš, vezan za tarabu, sa svih strana okružen senom. Po imenu Konj.

„Lep je dan za vožnju”, rekao sam.

„Da, gospodine.”

„A čovek može da se zasiti dokolice, to je činjenica.” Pogledao sam ga. „A pukovnik Tejer čeka, to je još jedna činjenica. Može li se pukovnik Tejer smatrati činjenicom, poručniče?”

„Možete dojahati na svom konju”, rekao je pomalo očajno. „Ako vam to više odgovara.”

„Ne.”

Posle te reči zavladała je tišina. Stajali smo razdvojeni njome. Hagar je i dalje kružila oko lakih kočija.

„Ne”, napokon sam ponovio. „Biće mi jednako prijatno da pođem s vama, poručniče.” Pogledao sam u svoja stopala kao da tražim potvrdu. „Da budem iskren”, kazao sam, „drago mi je što ću imati društvo.”

To je bilo ono što je čekao da čuje. Pa zar nije izvukao lestvice iz unutrašnjosti vozila? Zar ih nije prislonio uz kočiju, te mi čak ponudio pomoć da se popnem uz prečage? Ponudio je ruku starom gospodinu Landoru! Zakoračio sam na najnižu prečagu i pokušao da se podignem, ali jutarnja šetnja me je dobro iznurila i noga me je izdala, pa sam pao na lestve, i to žestoko, i morao sam da budem poguran i prevaljen u kočiju. Spustio sam se na tvrdu drvenu klupu, a on se popeo za mnom i onda sam rekao, pribegavajući onome u čemu sam *ja* bio najbolji: „Poručniče, u povratku biste mogli da se odlučite za poštanski put. Staza pored kuće farmera Husmana ume da bude nezgodna za točkove u ovo doba godine.”

Desilo se upravo ono čemu sam se nadao. Zastao je. Nagnuo je glavu u stranu.

„Izvinjavam se”, rekao sam, „trebalo je da objasnim. Možda ste primetili da su se u am vašeg konja zaglavile tri velike latice suncokreta. Naravno, niko nema veće suncokrete od Husmana, praktično vas napadaju dok prolazite. A taj žuti trag na bokovima kočije? Husmanov kukuruz tvrdog zrna je upravo te nijanse. Čuo sam da koristi posebnu vrstu đubriva – pileće kosti i cvetove forsitije, to vam je lokalni trač, ali Holandanima nije pouzdano verovati, zar ne? Nego, poručniče, da li vaša porodica i dalje živi u Vilingu?”

Nije me ni pogledao. Znao sam da sam pogodio u centar samo po tome kako je spustio ramena i po žestini kojom je lupnuo po krovu. Konj je naglo krenuo uzbrdo, moje telo se zavalilo i tada sam pomislio da bih, da iza mene nije bilo naslona da me dočeka, nastavio da se naginjem unazad... sve više i više... Veoma jasno sam zamišljao taj prizor. Stigli smo do grebena brda i kočija je skrenula ka severu, a ja sam kroz bočni prozor nakratko ugledao svoju verandu i Hagarinu ljupku figuru kako odlazi, ne čekajući više objašnjenje. Odlazi da se više nikad ne vrati.

Pripovest Gasa Landora

2

Tam. Ta-ta-ta-tam. Tam. Ta-ta-ta-tam.

Putovali smo nekih devedeset minuta i bili smo otprilike kilometar od Akademije kad su se začuli bubnjevi. Isprva samo kao podrhtavanje vazduha, a onda *damaranje*, u svakoj koščici. Kad sam zatim pogledao naniže, moja sopstvena stopala su se kretala u ritmu bubnjeva, a ja nisam progovarao ni reči. Pomislio sam: *Ovako te teraju da se povinuješ. Uvuku ti se pod kožu.*

To je svakako uticalo na mog pratioca. Poručnik Medouz je gledao pravo napred i na dva-tri pitanja koja sam mu uputio, odgovorio je tek reda radi, ni trenutka ne menjajući svoj položaj, čak ni kad se laka kočija, naletevši na veliki kamen, umalo nije prevrnula. On je sve vreme zadržao stav dželata, a bilo je trenutaka kad se ta kočija – jer još nisam bio sasvim pri sebi – pretvarala u dvokolicu, a ispred je čekala rulja... i giljotina...

Onda smo stigli do kraja dugačkog uspona, a teren istočno od nas je počeo da se spušta i ukazao se Hadson. Staklast, opalnosiv, nabran u milion talasa. Jutarnja isparenja već su prerasla u izmaglicu, a obrisi suprotne obale oštro su se uzdizali pravo u nebo, dok su se sve planine stapale u modru senku.

„Skoro smo stigli, gospodine”, rekao je poručnik Medouz.

Pa, Hadson tako deluje na vas: pročisti vas. I tako, kad smo prevalili poslednji uspon na putu ka Vest Pointu, kad se Akademija ukazala provirivši iz svog šumskog ogrtača, pa, ponovo sam se osećao kadrim da se suočim s onim što me čeka i mogao

sam da uživam u pogledu kao što bi to činio neki turista. Eno ga! Hotel gospodina Kozensa, gromada od sivog kamena, oivičena verandom. A zapadno, na uzvisini, ruševine Fort Patnama. I još više, smeđi mišići brda prošaranog drvećem, a iznad svega toga ništa osim neba.

Bilo je deset minuta do tri kad smo stigli do stražarskog mesta.

„Stoj!”, začuo se povik. „Ko ide?”

„Poručnik Medouz”, odgovorio je kočijaš, „dovodim gospodina Landora.”

„Pridite da vas vidim.”

Stražar nam je prišao sa strane i kad sam provirio, zapanjio sam se ugledavši dečaka kako gleda u kočiju. Dečak je salutirao poručniku, a onda je primetio mene i ruka mu se dopola digla u vojnički pozdrav pre nego što je primetio da sam civil. Zatim se, i dalje drhteći, spustila uz njegov bok.

„Je li to bio kadet ili redov, poručniče?”

„Redov.”

„Ali i kadeti daju stražu, zar ne?”

„Kad ne uče, da.”

„Znači, noću?”

Pogledao me je. Prvi put otkako smo krenuli od moje kolibe.

„Noću, da.”

Sad smo se našli na teritoriji Akademije. Hteo sam da kažem da smo *ušli*, ali tu se zapravo ne ulazi, jer se niotkud ne *izlazi*. Da, tu su zgrade – drvo, kamen i malter – ali svaka od njih deluje kao da je iznikla uz pristanak prirode i uvek je na ivici da je priroda ponovo proguta. Najzad smo došli na mesto koje *nije* bilo deo prirode: vojni poligon. Četrdeset jutara izrovljene zemlje s ponekim busenom svetlozelene i zlataste trave, prepune kratera što se protežu ka severu do mesta gde se, i dalje skriven iza drveća, Hadson ustremkuje ka zapadu.

„Poljana”, objavio je dobri poručnik.

Ali, naravno, ja sam već znao ime tog mesta, a kao sused znao sam i njegovu namenu. To je bila vetrometina na kojoj su kadeti Vest Pointa postajali vojnici.

Ali *gde* su vojnici? Nisam video ništa osim nekoliko razmontiranih topova, jarbola za zastavu, belog obeliska i uskog ruba senke koju podnevno sunce još nije sasvim potisnulo. I dok je laka kočija prolazila dobro nabijenim zemljanim putem, napolju nije bilo nikog ko bi pratio naš dolazak. Čak je i bubnjanje prestalo. Vest Point se zatvorio u sebe.

„Gde su svi kadeti, poručniče?”

„Na popodnevnom predavanjima, gospodine.”

„A oficiri?”

Posle kratke pauze obavestio me je da su mnogi od njih predavači i da se mogu naći u učionicama.

„A ostali?”, upitao sam.

„Nije na meni da kažem, gospodine Landore.”

„O, samo sam se pitao da se nismo pojavili usred neke uzbu-
ne.”

„Nije mi dozvoljeno da kažem...”

„Onda biste, možda, mogli da mi kažete da li ću imati ličnu audijenciju s načelnikom?”

„Verujem će biti prisutan i kapetan Hičkok.”

„A kapetan Hičkok je...?”

„Komandant Akademije, gospodine. Drugi po rang u posle poručnika Tejera.”

I to je bilo sve što je pristao da mi kaže. Nameravao je da se drži svoje dužnosti i uradio je to: doveo me je pravo do načelnikovog štaba i odveo me u salon u kom me je čekao Tejerov lični sluga. Zvao se Patrik Marfi, nekad i sam vojnik, a sad (što ću kasnije otkriti) Tejerov glavni špijun i, kao većina špijuna, srdačni veseljak.

„Gospodine Landore! Verujem da vam je putovanje bilo divno kao i ovaj dan. Da li biste pošli za mnom, molim vas?”

Pokazao mi je sve svoje zube, ali njegove oči nisu učestvovalе. Odveo me je niz stepenice, otvorio vrata načelnikove kancelarije, te uzviknuo moje ime kao pešadinac i dok sam se okrenuo da mu zahvalim, već je nestao.

Kasnije sam saznao da Silvanus Tejer drži do toga da svoje poslove obavlja u podrumu, što je svemu davalo dozu amaterske dramatike. Reći ću samo da je to mesto bilo prokletе mračno. Prozore su zaklanjali grmovi, a sveće kao da su osvetljavale samo sebe. I tako je moj prvi sastanak s načelnikom Tejerom protekao pod okriljem tame.

Ali potrčao sam pred rudu. Prvo mi se predstavio komandant Itan Alen Hičkok, Tejerov zamenik. On je, Čitaoče, tip koji obavlja svakodnevni prljavi posao nadzora nad kadetima. Tejer rešava, kažu, a Hičkok izvršava. I svako ko namerava da obavi kakav posao s Akademijom, prvo mora da se sretne s Hičkokom, koji poput nasipa stoji pred nadirućim vodama običnog sveta, omogućavajući Tejeru da ostane na sigurnom, čist kao suza.

Ukratko, Hičkok je čovek navikao da bude u senci. Tako mi se prvo i ukazao: šaka okupana svetlošću, a ostatak njegovog tela samo nagoveštaj. Tek kad je prišao bliže, video sam kakav je to upečatljiv čovek (kazali su mi da likom podseća na svog slavnog dedu). Od onih što zasluže svoju uniformu. Uskog struka, širokih grudi i usana koje izgledaju kao da su uvek stisnute oko nekog čvrstog predmeta: oblutka ili semenke lubenice. Smeđe oči prožimala je seta. Stisnuo mi je ruku i prozborio iznenađujuće blagim glasom, zvučao je kao da je u poseti bolesniku: „Verujem da vam penzija prija, gospodine Landore.”

„Prija moji plućima, hvala vam.”

„Smem li da vas predstavim načelniku?”

Pramen mlečne svetlosti: glava nagnuta nad sto od drve-
ta neke voćke. Kestenjaste kose, okrugle brade, visokih, oštarih

jagodica. Ta glava i telo nisu bili stvoreni za ljubav. Ne, čovek koji je sedeo za radnim stolom oblikovao je svoju ličnost za hladni sud istorije, a to nije bilo nimalo lako imajući u vidu koliko je krhko izgledao, čak i u svom plavom mundiru sa zlatnim epoletama i pantalonama boje zlata, čak i s tim sečivom sablje što mu je nemo visilo o boku.

Ali sve su to bili naknadni utisci. U toj mračnoj sobi, sa svoje niske stolice postavljene pred visoki radni sto, jedino što sam zapravo video bila je ta *glava*, uzdignuta i jasno osvetljena, s licem na kom je koža blago visila, poput maske koja samo što nije strgnuta. Ta glava me je pogledala sa svog trona, a onda je progovorila: „Izuzetno mi je zadovoljstvo, gospodine Landore.”

Ne, pogrešio sam, rekla je: „Da naručim kafu?” Tako je. A ja sam na to odgovorio: „Dobro bi mi došlo malo *piva*.”

Zavladao je muk. Kao da sam rekao nešto uvredljivo. *Da pukovnik Tejer nije trezvenjak?* Zapitao sam se. Ali onda je Hičkok pozvao Patrika, a Patrik je poslao Moli, i ona je otišla pravo u podrum, a sve to je pokrenulo jedva primetno savijanje prstiju desne šake Silvanusa Tejera.

„Verujem da smo se jednom već sreli”, rekao je.

„Da, kod gospodina Kembla. U Kold Springu.”

„Upravo tako. Gospodin Kembl vas jako hvali.”

„O, to je lepo od njega”, kazao sam smešeći se. „Imao sam tu sreću da budem od koristi njegovom bratu, to je sve. Pre mnogo godina.”

„Pomenuo je to”, rekao je Hičkok. „U pitanju su bile neke speculacije sa zemljom.”

„Da, to je da čovek ne poveruje, zar ne? Koliko je samo ljudi na Menhetnu spremnih da vam prodaju zemlju koju nemaju? Pitam se da li se to i dalje radi.”

Hičkok je privukao svoju stolicu malo bliže i spustio svoju sveću na Tejerov sto, pored kutijice za dokumenta od crvene

kože. „Gospodin Kembl”, rekao je, „kaže da ste bili neka vrsta legende među njujorškim policajcima.”

„Kakva legenda?”

„Pošten čovek, za početak. To je, pretpostavljam, dovoljno da bilo ko stekne legendaran status u njujorškoj policiji.”

Primetio sam da se Tejerove trepavice spuštaju poput zastora: *Svaka čast, Hičkoče.*

„Oh, u legendama nema mnogo toga poštenog”, ležerno sam rekao. „Mada, pretpostavljam, ako je iko čuven po poštenju, to ste onda vi i pukovnik Tejer.”

Hičkok je začiljio. Možda se pitao da li je sve ovo tek puko laskanje.

„Među vaša brojna dostignuća”, Tejer je uzeo reč, „spada i hapšenje vođa Dejbrekj bojsa.¹ Oni su bili noćna mora svih uspešnih trgovaca.”

„Rekao bih da jesu.”

„Pomogli ste i u razbijanju bande Raspasanih košulja.”²

„Na neko vreme. Vratili su se.”

„I, ako se dobro sećam”, rekao je Tejer, „pripada vam zasluga za rešavanje jednog prilično jezivog ubistva od kog su svi ostali praktično bili digli ruke. Mlada prostitutka u Elizijan Fildsu. To baš i nije zona vaše nadležnosti, gospodine Landore?”

„Žrtva je bila u mojoj nadležnosti. A, kako se ispostavilo, i ubica.”

„Rečeno mi je i da ste sveštenečki sin, gospodine Landore. Poreklom iz Pitsburga?”

¹ Engl.: *Daybreak Boys* – njujorška tinejdžerska banda iz 19. veka odgovorna za dvadeset do četrdeset ubistava u periodu između 1850. i 1852, kao i za krađu i uništavanje imovine. Posle policijske reakcije banda se raspala 1859. (Prim. prev.)

² Engl.: *The Shirt Tales* – njujorška irska banda čiji su znak prepoznavanja bile ispasane košulje ispod kojih su članovi skrivali i po tri-četiri komada oružja. (Prim. prev.)

„Pored drugih mesta.”

„Došli ste u Njujork kao mladić. Zakačili ste se s Tamani holom,³ jesam li u pravu? Ne trpите frakcije, pretpostavljam. Niste *politička* životinja.”

Samo sam se poklonio pred istinitošću tih reči. U stvari, upravo sam bio počeo da bolje vidim Tajerove oči.

„U vaše talente spada i dešifrovanje”, kazao je. „Kontrola nereda. Popravljanje odnosa s katoličkim izbornim jedinicama. I saslušavanje bez rukavica.”

I onda sam spazio: kratko obaranje pogleda. Nešto što ni on sam skoro da nije osetio i što ne bih video da to nije bilo upravo ono na šta sam motrio.

„Smem li nešto da pitam, pukovniče Tejere?”

„Da?”

„Imate tajnu pregradu? Tu skrivate svoje beleške?”

„Ne razumem vas, gospodine Landore.”

„O ne, molim vas, *ja* sam taj koji nije razumevao. Znaite, osećao sam se kao jedan od vaših kadeta. Oni dođu ovamo, već pomalo zastrašeni, u to ne sumnjam, a vi sedite tamo i saopštavate im iz koje su tačno jedinice i, kladim se, koliko su već loših oцена nagomilali i, oh, ako se samo još malo koncetrišete, možete da im kažete čak i koliko su se zadužili. Mora da posle toga izlaze odavde smatrajući vas, takoreći, samim bogom.”

Nagnuo sam se napred i spustio šake na ploču njegovog stola od mahagonija. „Molim vas”, rekao sam, „kažite mi šta još veli vaša tajna pregrada, pukovniče? O *meni*, mislim. Verovatno kaže da sam udovac. Pa, to bi trebalo da je sasvim očigledno, na sebi nemam nijedan odevni predmet mlađi od pet godina. A odavno

³ Engl.: *Tammany Hall* – politička organizacija osnovana u Njujorku 1789. Kasnije delovala u okviru Demokratske stranke i igrala ključnu ulogu u korupciji u gradskoj vlasti Njujorka. Vrhunac moći dostigla je krajem XIX i početkom XX veka. (Prim. prev.)

nisam prekoračio ni crkveni prag. I, bože, pominje li da imam ćerku? Pobegla je pre nekog vremena? Uveče sam usamljen, ali imam stvarno finu kravu. Zna li vaša pregrada za *kravu*, pukovniče?”

Upravo tada vrata su se otvorila, a na njima se pojavio Teje-rov lični sluga noseći poslužavnik s mojim pivom. Dobrim, penušavim, skoro crnim. Čuvanim duboko u podrumu, pretpostavio sam, jer me je posle prvog gutljaja podišla jeza od hladnoće.

Tejer i Hičkok su požurili da me umire.

„Strašno nam je žao, gospodine Landore...”

„Pogrešno smo počeli...”

„Nismo hteli da vas uvredimo...”

„Uz dužno poštov...”

Podigao sam ruku. „Ne, gospodo”, rekao sam. „Trebalo bi da se ja izvinim.” Priljubio sam hladnu čašu uz slepoočnicu. „I izvinjavam se. Nastavite, molim vas.”

„Jeste li sigurni, gospodine Landore?”

„Plašim ste da ste me danas zatekli pomalo umornog, ali rado ću... Mislim, molim vas, recite zašto ste me zvali, a ja ću dati sve od sebe da...”

„Ne biste radije da...”

„Ne, hvala vam.”

Hičkok je onda ustao. Sastanak je ponovo vodio on.

„Od ovog trenutka moramo nastaviti veoma oprezno, gospodine Landore. Nadam se da možemo računati na vašu diskreciju.”

„Naravno.”

„Dozvolite da prvo objasnim da smo vašu karijeru proučili kako bismo se uverili da ste prava osoba za ono što nam je potrebno.”

„Onda bi, možda, trebalo da vas pitam šta vam je potrebno.”

„Tražimo nekog – civilno lice dokazane sposobnosti i takta – koje bi moglo obaviti određenu istragu osetljive prirode. U ime Akademije.”

Ništa se nije promenilo u njegovom držanju, ali *nešto* je bilo drugačije. Možda je to bilo zbog uviđanja, naglog poput onog prvog udara piva, da traže pomoć od civila – od *mene*.

„Pa”, rekao sam s oprezom, „to zavisi od nekih stvari, zar ne? Od prirode te istrage. Od moje... moje sposobnosti da...”

„Ne brinemo zbog vaših sposobnosti”, rekao je Hičkok. „Brine nas istraga. Prilično je složena i, moram dodati, veoma *osećljive* prirode. I zato, pre nego što nastavimo dalje, još jednom moram da se uverim da ni o čemu što je ovde rečeno neće biti ni zucnuto van Pointa.”

„Kapetane”, rekao sam, „znate kako živim. Nemam kome da se izlanem, osim Konju, a on je poverljiva duša, verujte mi.”

Činilo se da je on to shvatio kao svečano obećanje, pošto je ponovo seo i, posavetovavši se sa svojim kolenima, podigao glavu prema meni i rekao: „To se tiče jednog od naših kadeta.”

„Tako sam i mislio.”

„Student druge godine iz Kentakija po imenu Fraj.”

„*Liroj Fraj*”, dodao je Tejer. Ponovo ono kratko obaranje pogleda. Kao da je imao *tri* tajne pregrade pune beleški o Fraju.

Hičkok se ponovo digao sa stolice, izašao na svetlost, pa ponovo nestao u senci. Na kraju sam ga ugledao pribijenog uza zid iza Tejerovog stola.

„Pa”, rekao je Hičkok, „nema svrhe da dalje okolišamo. *Liroj Fraj* se sinoć obesio.”

U tom trenutku sam se osetio kao da sam se uključio na samom kraju početka jedne veoma dugačke šale i najpametnije bi mi bilo da prihvatim igru.

„Jako mi je žao što to čujem”, rekao sam. „Zaista mi je žao.”

„Vaše saučešće je...”

„Užasna stvar.”

„Za sve koji imaju veze s tim”, kazao je Hičkok zakoračivši napred. „Za samog mladog čoveka. Za njegovu *porodicu*...”

„Imao sam to zadovoljstvo”, rekao je Silvanus Tejer, „da upoznam roditelje mladog Fraja. Moram vam priznati, gospodine Landore, da mi je slanje vesti o smrti njihovog sina bila jedna od najtužnijih dužnosti koje sam ikad morao da obavim.”

„Naravno”, rekao sam.

„Mislim da nema potrebe objašnjavati”, nastavio je Hičkok, i tu sam osetio da dolazimo do neke prekretnice, „nema potrebe objašnjavati da je to strašna stvar za Akademiju.”

„Vidite, ovde se nikad ništa slično nije desilo”, rekao je Tejer.

„Svakako da nije”, dodao je Hičkok. „Niti će se ponovo desiti ako se mi nešto pitamo.”

„Pa, gospodo”, rekao sam, „s dužnim poštovanjem, tu se niko od nas ne pita, zar ne? Mislim, ko može znati šta iz dana u dan prolazi kroz glavu nekog mladića? E sad, *sutra...*”, počeo sam se po glavi. „Nesrećnik to sutra možda ne bi uradio. Sutra bi možda bio živ. Danas je... pa, *mrtav* je, zar ne?”

Hičkok je sad istupio napred i oslonio se na naslon svoje vindzorske stolice s uzdužnim vretenastim prečkama.

„Morate shvatiti naš položaj, gospodine Landore. Izričito smo zaduženi za staranje o tim mladim ljudima. Mi smo ovde *in loco parentis*,⁴ takoreći. Dužnost nam je da od njih stvorimo džentlmene i vojnike i gonimo ih ka ostvarenju tog cilja. Ne izvinjavam se zbog toga: *gonimo* ih, gospodine Landore. Ali volimo da mislimo kako znamo kad da *prestanemo* da ih gonimo.”

„Volimo da mislimo”, rekao je Silvanus Tejer, „da nam se bilo koji naš kadet može obratiti, bilo meni ili kapetanu Hičkoku, nekom instruktoru ili kadetskom oficiru – *kad god* oseća psihičku ili telesnu patnju.”

„Koliko shvatam, to znači da se to desilo neočekivano.”

„Potpuno neočekivano.”

⁴ Lat.: na mestu roditelja, zamena za roditelje. (Prim. lekt.)

„Pa, nije bitno”, rekao sam. (Previše nehajno, to mi je bilo jasno.) „Siguran sam da ste dali sve od sebe. Niko ne može tražiti ništa više.”

Obojica su kratko razmislili o tome.

„Gospodo”, rekao sam, „pretpostavljam, a moguće je da grešim, ali *pretpostavljam* da sad sledi deo u kom ćete mi reći zašto sam pozvan. Jer to mi i dalje nije jasno. Momak se obesio, to je valjda posao za mrtvozornika? Ne za penzionisanog policajca slabih pluća i loše cirkulacije.”

Video sam kako se Hičkokove grudi dižu i spuštaju.

„Nažalost”, rekao je, „to nije sve, gospodine Landore.”

Posle toga je ponovo usledila duga ćutnja, još rezervisanija nego prethodnog puta. Pogledao sam jednog, pa drugog čoveka, očekujući da jedan od njih nastavi. A onda je Hičkok ponovo duboko udahnuo i rekao: „Tokom noći, između dva i trideset i tri, telo kadeta Fraja je uklonjeno.”

Trebalo je da to tad prepoznam: *otkucaj*. Ali to nije bio zvuk bubnja, već mog sopstvenog srca.

„Uklonjeno, kažete?”

„Došlo je... očigledno je došlo do nekakve zabune oko protokola”, priznao je Hičkok. „Redov zadužen za čuvanje tela napustio je svoje mesto pomislivši kako je potreban negde drugde. Kad je njegova greška otkrivena, to jest kad se vratio na svoj prvobitno određeni položaj, tela tamo nije bilo.”

Spustio sam svoju čašu na pod, veoma pažljivo. Oči su mi se sklopile same od sebe, a onda su se naglo otvorile na čudan zvuk, koji su, kako sam uskoro shvatio, proizvele moje šake trljajući se jedna o drugu.

„Ko je uklonio telo?”, upitao sam.

Prvi put, u Hičkokovom toplom baršunastom glasu osetila se doza grubosti. „Da to znamo”, brecnuo se, „ne bismo imali potrebu da vam se obratimo, gospodine Landore.”

„Možete li mi onda reći je li telo nađeno?”

„Da.”

Naš Hičkok se vratio i stao uza zid, na stražarsku dužnost koju je sam sebi dodelio. Ponovo je usledila dugačka ćutnja.

„Negde na području Akademije?” podstakao sam ih.

„Pokraj skladišta leda”, kazao je Hičkok.

„I je li vraćeno?”

„Da.”

Hteo je da kaže više, ali se zaustavio.

„Pa”, rekao sam, „na Akademiji bez sumnje ima popriličan broj šaljivdžija. A nema ničeg preterano čudnog u tome da se mladići igraju leševima. Smatrajte se blagoslovenim što ne iskopavaju grobove.”

„Ovo je mnogo više od neslane šale, gospodine Landore.”

Naslonio se na ivicu Tejerovog stola, a onda je taj prekaljeni oficir progovorio zamuckujući.

„Koja god osoba... koja god *osoba* je... uklonila telo kadeta Fraja, moram reći da je počinila neviđeno, za mene je to neviđeno *užasno* skrnavljenje. I to takve vrste... koja se ne može...”

Jadnik je mogao nastaviti da okoliša unedogled. Tako je na Silvanusu Tejeru bilo da bez uvijanja kaže šta se desilo. Uspravljen na svom sedištu, jedne šake položene na kutiju s dokumentima, dok je drugom stiskao šahovsku figuru topa, nagnuo je glavu i saopštio mi vest kao da kadetima čita ocene. Rekao je: „Srce kadeta Fraja bilo je izvađeno iz tela.”